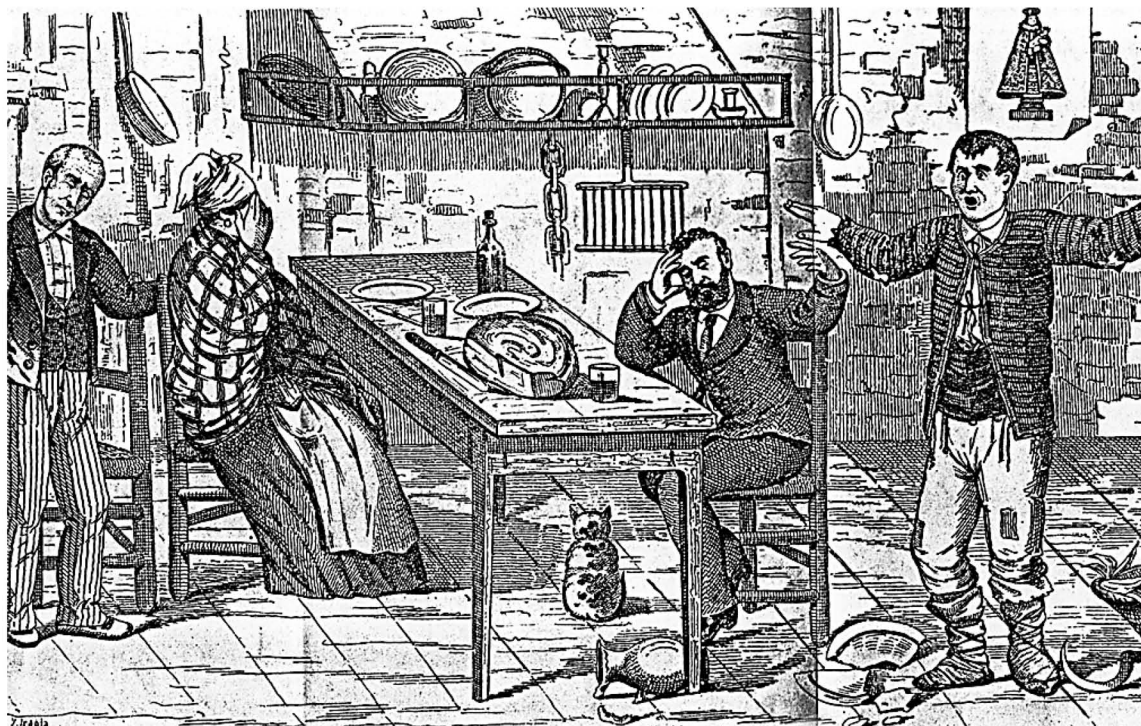

— Bañan Aita gurea.....
— Aztu eginzait.....
— ¡¡ Aztu!!

(Urrutiko intxaurrak.)
(Bigarren egintza 6 garren irud.)

'URRUTIKO INTXAURRAK' OBRAREN IRUDI BAT. Y. Iraolak margoturiko irudi honetan Martzelino Soroaren Urrutiko intxaurrak (1887) obrako bigarren ekitaldiko seigarren eszena ageri da.

Herri antzerkigilea

BIZITZA ETA OBRA. Umorezko eta euskarazko herri antzerkia arrakasta handiz taularatu zuen Martzelino Soroak.

Ainhoa Oñartzabal | DONOSTIA

Bizi-bizia, umoretsua eta graziaz beteriko antzerkia» egiten zuen Martzelino Soroak (Donostia, 1848-1902), Patri Urkizuk *Euskal antzertia* (1984) liburuan idatzi zuenez. *Iriyarena*, *Anton kaiku*, *Gabon*... euskarazko umorezko antzerki ugari idatzi eta egin zuen, askotan musikaz lagundurik. Hirira jaisten ziren nekazarien gorabeherak, Donostiako bizitza ohiturak... gertuko eta garaiko antzerki ludikoa idatzi zuen, azken finean.

Halakoxea, bizia-bizia izan zen haren bizimodua. Donostian jaio zen, XIX. mendearen erdialdera, eta bertan hil zen, 54 urte geroago. Besteak beste, gimnasta, iheslaria eta antzerkigilea izan zen. Valladolideko Unibertsitatean Zuzenbidean lizentziatu zen arren, inoiz ez zuen jardun legegintzan; aitzitik, langintza arras diferentea izan zuen gaztaroan. Pepe Peñaekin batera, Gimnasio Municipal delakoa jarri zuen abian Donostian. Hango oholtzan aurkezten zituen Soroak berak eginiko hainbat antzezlan.

1871n istripu lazgarria izan zuen, zirkuan gimnasia ikuskitzen bat eskaintzen ari zela: bolborarekin eskuak erre zituen.

Bigarren Karlistaldian erbestera alde egin behar izan zuen. Liberala zen pentsaeraz, eta Amadeo erregeari jarritako bertsoekin agintariak haserretu zitzaizkiolako alde egin zuen Iparraldera, aurrena Getariara eta gero Ziburura. Han zegoela, El Trueno elkarte sortu zuen, Donostiako beste errefuxiatu batzuekin. Hainbat ikuskizun eskaini zituzten hango ikusleen gozagarri, tartean *Iriyarena* (1876) obra sonatua, donostiarraren ohiturei buruzko gaztelaniazko zarzuela txikia —euskarazko hainbat pasarte ere badi-tu—.

Behin Donostiara itzulita, lehengo gimnasia itzuli zen, eta haiekin eskaini zuen berriro *Iriyarena* 1878an. Izugarritzko arrakasta lortu zuen.

Euskal antzerki modernoa

Iriyarena-ren ondotik ildo bereko antzerki lanak ondo zituen Soroak, hots, Donostiako ohitura eta xelebrekeriei buruzko umorezko antzezlanak. Orduan, orde, euskarazkoak izan ziren: *Anton Kaiku* (1878), *Gabon* (1880), *Au ostatuba!* (1884), *Lapurrak, lapurrak* (1885), *Gorgonioren estuasunak edo boltsa galdu* (1888), *Ezer ez eta festa* (1899)... *Anton Kaiku* frantsesezko *La pharse du Maître Pathe-*

MARTZELINO SOROAK. Antzerki idazlea izan zen, gimnasta...

INAZIO MUJIKA IRAOLA

Idazlea

«Umore zuria, inozentea erabiltzen zuen Soroak. Xelebrekeriak, donostiarkeriak atsegin zituen»

GOTZON EGIA

Idazlea

«Garai hartan antzerkia denbora-pasa hutsa zen. Halaber, komunikabideen funtzioa betetzen zuen»

lin 1479. urteko lanaren moldaketa eta beharbada euskarazko lehenengo itzulpena dela uste du Patri Urkizuk. Euskaraz ez ezik gaztelaniaz ere idatzi zuen antzerkia: *La Concha, excursión veraniega en un baño y dos olas (un acto y dos escenas)* 1894ko obra, adibidez. Azpimarratzekoa da Soroak irabazi zituela bi

urtetan 1882an Donostian *Euskal-Erria* aldizkaria antolatzen hasi zen euskal antzerki onenaren sariketak. «Tamalez, ez zen beste inor aurkeztu», dio Urkizuk.

Inazio Mujika idazle eta Martzelino Soroaren *Euskal naparraren joera edo emigrazioa* (1988) liburuaren apailatzailearen iritziz, umore zuria, «inozentea» erabiltzen zuen antzerkigile donostiarrak: «Xelebrekeriak, donostiarkeriak atsegin zituen. Hori guztia, Beterriko euskararen kontaturik». Gertuko antzerki horrek Donostian eta inguruan arrakasta handia izan zuen. Santotomasetan, adibidez, Antzoki Zaharra lepo beterik egoten zen haren emanaldietan. «Garai hartan denbora-pasa hutsa zen antzerkia, ez zegoen irratarik, ez telebista eta zinemarik, eta ohikoa zen jende arrunta joatea. Halaber, komunikabideen funtzioa betetzen zuten», gogorarazi digu Gotzon Egi idazle donostiarrak. Horren adibidea da XIX. mende amaierako Urnietako euskal jaietako emanaldiez *Euskal-Erria* aldizkariak dioena: «(...) Barrenen arra oso onartua izan zen bere zati guztietan zeukan hizkera jator eta pentsamendu goituengatik. *Anton Kaiku* jostaketa menditarrak ere farra eta txaloa gogoz begiratzaileren artean lortu zuen».

Finean, obra asko eta arrakastatsuak egin zituen, eta euskal antzerkigintza berriari ekarpen garrantzitsua egin zion. Honela zioen Koldo Mitxelena *Euskal antzertia* liburuan ageri denez: «Bere erritarrei, orduko donostiarrari, parre-algara lasaia eta ajolakabea eragin nai zien ezkerro, etzuen bere egitekoan utsik egin (...) Biotz-ixuri xamurrez baizik ezin ikus dezakegun euskal-teatroaren jaiotza eta Donostia zaarreko izkera eta oiturak».

Donostiar peto-petoa

Ezinezkoa da Soroa eta Donostia bereiztea. Inazio Mujikak Donostiako XIX. mendearen bukaeran eta XX. mendearen hasieran sortu zen mugimenduen barnean kokatzen du Soroa: «*Euskal-Erria* aldizkariaren inguruan hainbat lagun elkartu ziren, Manterola tartean, euskara biziberritzen aritu zirenak». Soroak antzerkiari heldu zion, eta Mujikaren arabera, obra ezagunez gainera, bazarriketa asko utzi zituen idatzirik. Gotzon Egiak, berriz, Soroak euskara irakasteko eskolak ere eman zituela azaldu digu: «*El imposible vencido. Reciva clases de euskara*. Izenburupean iragarkiak jartzen zituen egunkarietan». Egiaren aburuz, frantses giroko Donostian bizi zen gizon moderno eta liberala zen Soroa, «pertsoneaia kurioa oso».

euskararen
donostia
patronatu

— haur txoko eta gaztelekuak

•• EGIAKO HAUR TXOKOA

Atotxako dorrea, solairuartera
Tel.: 943 28 90 68

•• BIDEBIETAKO HAUR TXOKOA "KABIA"

Juan Carlos Guerra z/g.
Tel.: 943 39 00 05

•• AINTZIETAKO HAUR TXOKOA (TXOMIN ENEA)

Aintzieta pasealekua, 8
Tel.: 943 47 01 87

•• ROTETA HAUR TXOKOA

Roteta goikoa, 4
Tel.: 943 35 72 11 / 35 16 48

•• INTXAURRONDO BERRI

Buztintxulo, 49-53
Tel.: 943 32 12 32

•• KONTADORES GAZTEGUNEAK

Pasai San Pedro ibilbidea, 13
Bidebieta
Tel.: 943 39 01 22

•• MARTUTENENKO GAZTELEKUA

Martutene ibilbidea, 48
Tel.: 943 46 64 92

•• EGIAKO GAZTE LOKALA

Karmengo Andre Maria, 60
Tel.: 943 32 21 97

•• BIDEBIETAKO GAZTE TXOKOA

Juan Carlos Guerra z/g.
Tel.: 943 39 48 90